

Remissyttrande – Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58), Kulturdepartementet KU 2023/01093

Inledning

Hylte kommun är Hallands enda inlandskommun med drygt 10 000 invånare. Ca en tredjedel av de vuxna är utrikesfödda. Befolkningsmängden minskar sakta i kommunen, samtidigt som vi också har en kulturell inflyttning koncentrerad till Unnaryd. Tillväxtverket har identifierat Hylte som en socioekonomiskt eftersatt landsbygdskommun.

Hylte kommun ställer sig positiv till utredningens ambitioner att uppnå målen om kultur i hela landet och ett breddat deltagande. De förslag som lämnas riskerar tyvärr att leda till det motsatta med ökad administration och sämre möjligheter till kultur. I lagförslag och förordningsförslag finns genomgående en uppdelning av kommuner med utökade befogenheter/kulturell status/ekonomi och kommuner utan detta.

Synpunkter

Författningsförslag

§1 Åtskillnad görs mellan olika kommuner – en slags uppdelning i a- och b-kommuner där kommuner med färre invånare inte alls får del av de fördelar som större kommuner erhåller i samband med förslaget. Hylte kommun kan inte på något sätt ställa sig bakom detta. Det kommer inte föra kulturen närmare (alla) medborgarna, vilket är ett av syftena med översynen enligt kommittedirektiv 2022:103 och innebär istället en försämrad tillgång till kultur för många av landets invånare.

§2 Endast vissa av de nationella kulturpolitiska målen nämns i ändamåls-paragrafen. Hylte kommun invänder emot att framför allt inkludering av ett levande kulturarv och barn och ungas rätt till kultur inte nämns. Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att utredningen syftar till att bidra till ökad uppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen enligt kommittedirektivet.

§8 Kommuner som föreslås fördela statsbidrag ska främja tillgång för kultur för de egna kommuninvånarna i första hand, vilket förstärker synpunkten ovan gällande §1 i författningsförslaget.

Förordningsförslag

§5 Enligt förordningsförslaget har konst- och kulturområdena indelats annorlunda än i nuvarande förordning 2010:2012. Hylte kommun har invändningar mot den nya förordningens indelning samt användandet av ordet professionell som enligt förslaget omfattar samtliga konst- och kulturområdena. Det finns en överhängande risk att semiprofessionella utövare uteslås från kultursamverkansmodellen och därmed inte heller får möjlighet att bli professionella. Vidare föredrar Hylte kommun den övergripande formuleringen i nuvarande förordning §8 där bidragen ska främja en god tillgång till de olika konst- och kulturområdena för invånarna.

Det är också anmärkningsvärt att inte bibehålla kulturområdet bibliotek tillsammans med läs- och litteraturfrämjande verksamhet, då ett starkt förtydligande av bibliotekslagen (2013:801) har gjorts kring bibliotekens litteratur- och läsfrämjande uppdrag. Framför allt arkiv men även museer har ett väsentligt fokus på bevarande, vilket biblioteksverksamhet saknar. Vidare nämns inte museernas kulturmiljöarbete, vilket ytterligare stärker kritiken ovan (Författningsförslag §2). Vidare är det olyckligt att låta tre *olika* kulturområden konkurrera med varandra, då t ex museerna bedriver en kostsam verksamhet vilket kan missgynna de två övriga verksamheterna. Särskilt oroväckande blir det med tanke på att Boverkets stöd föreslås plockas bort (se 9.3 nedan).

9
Ansatsen med ömsesidig tillit och lärande samt dialog mellan tre relativt likställda parter är sympatisk.

9.1
Att byta ut kulturplaner mot kultursamverkansplaner ses initialt som positivt, men det finns också en risk för ökad administration. Förfarandet behöver ses över med hänsyn till kontinuerliga krav på dialog, uppgiftslämnande och samråd. Det kan också innebära ett ökat fokus på statsbidragen, sämre förutsägbarhet för verksamheterna samt en minskad insyn politiskt sett.

9.2

I de regionala kultursamverkansplaner ska enligt förslag även andra myndigheter medverka i beredningen, vilket i och för sig är positivt, men som också skulle medföra en omfattande administration på flera nivåer.

9.3

En schablonmässig fördelning av medel föreslås som ska bygga på historiska nyckeltal. Uppräkningen av statliga medel försvinner, vilket innebär en icke önskvärd decentralisering av det ekonomiska ansvaret för nationell kulturell utveckling. Halland har historisk sett tilldelats lägst andel statliga bidrag för kulturverksamheter enligt tabell 5.1, vilket gör det mycket svårt att som hallänning ställa sig bakom en sådan fördelning.

Vi ifrågasätter tanken att prioritera stora projekt inom befintligt utvecklingsbidrag framför många små projekt. Det rimmar illa med intentionen för utredningen.

Förslaget med en kulturpåse/kommunbidrag är utmärkt, *under förutsättning att kulturpåsar fördelas till samtliga kommuner*. I annat fall bidrar de till missnöje och stor orättvisa kommuner emellan (se Författningsförslag §1 ovan). En fördelning endast till vissa kommuner skulle inte leda till en ökad grad av kultur i hela landet enligt kommittedirektivet. Det ska inte heller vara nödvändigt för mindre kommuner att samverka med andra kommuner för att ta del av kulturpåsen. Detta nämns som en framkomlig väg att erhålla kulturpåsen om kommunen inte tilldelas statliga medel via föreslagen modell. Varför föreslås mindre kommuner få en ökad administration och (företrädesvis) större kommuner en minskad administration? (Anmärkningsvärt är att *Skapande skola*-bidraget tas som exempel då det mer eller mindre nycklas ut redan idag.)

En fördelning av kulturpåsar till samtliga kommuner skulle till skillnad från de flesta av utredningens övriga förslag verkligen leda till en minskad administration. Genom en samlad ansökan och redovisning skulle arbetsbördan minska avsevärt framför allt för stat och kommun. Det skulle också leda till större ekonomisk effektivitet, då medel kan placeras inom de kulturområden där de behövs bäst i kommunerna. Det händer i nuläget att riktade statliga bidrag erhålls och är låsta till insatser där det inte finns något större behov, vilket är både olyckligt och oekonomiskt. Förslaget skulle också innebära en större likvärdighet, då det i dagsläget för framför allt mindre kommuner kan vara svårt att hinna söka de bidrag som faktiskt finns. Ofta är det personbundet, vilket innebär en stor sårbarhet. Bidragen skulle med fördel kunna nycklas ut med hänsyn till demografiska förutsättningar (såsom *Skapande skola*).

Värt att kommentera är statliga större bidrag till bibliotekssektorn inte längre finns kvar. Mellan 2017-2023 fanns bidraget *Stärkta bibliotek*, som har betytt oerhört mycket för många folkbibliotek, så även för Hyltebiblioteken. Kulturrådet har under 2024 utrett folkbibliotekens behov av stöd och kommit fram till att folkbiblioteken behöver statliga permanenta utvecklingsstöd. Kulturrådet ser vidare att behovet av stöd är störst i små kommuner, glesbygdskommuner och i områden med svag socioekonomi. I en eventuell kulturpåse bör anslagen höjas upp för att kunna leva upp till detta. Kulturskolornas utvecklingsbidrag och *Skapande skola*-bidraget betyder också oerhört mycket för verksamheterna.

Som finansiering av samverkansstödet föreslås omfördelning av Boverkets stöd till icke-statliga kulturlokaler, där Läns museer är prioriterade. Boverket har själva föreslagit en fördubbling av stödet. Oavsett storleken på Boverkets anslag till ändamålet är det av värde att det finns kvar. Just kostnader för lokaler är tunga att bära och stödet är ett exempel på hur kultur kan få finnas i hela landet.

Det blir knepigt när gestaltad livsmiljö föreslås ingå i kultursamverkansmodellen och konkurrera på samma villkor som övriga konst- och kulturområden, då det inte enbart är kultursektorn som bär ansvaret för området. Samhällsbyggnads-sektorn måste få det övergripande ansvaret, då de äger den juridiska infrastrukturen för frågorna. Särskilt olyckligt blir det när inte nya statliga medel tillsätts.

9.6

Avslås bestämt av Hylte kommun utifrån att det är inte är önskvärt med a- och b-kommuner. Vad hände med den ökade graden av kultur i hela landet?

10

Kapitel 10 är av stort intresse och Hylte kommun uppmuntrar att främja ökad kulturell delaktighet, att se över skönhetsparagraferna i plan- och bygglagen, att de estetiska ämnena bör tillmätas större vikt i grundskolan

och gymnasiet, att lyfta skapande verksamhet och bildning och att se över hur personer med funktionsnedsättning lättare kan verka som kulturskapare. Även de sista frågorna kring kulturens betydelse i integrations-politiken samt finansieringen av kultur kontra det värde som kulturen tillhandahåller är väl värda att lyfta.

Remissyttrande – Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58), Kulturdepartementet KU 2023/01093

Inledning

Hylte kommun är Hallands enda inlandskommun med drygt 10 000 invånare. Ca en tredjedel av de vuxna är utrikesfödda. Befolkningsmängden minskar sakta i kommunen, samtidigt som vi också har en kulturell inflyttning koncentrerad till Unnaryd. Tillväxverket har identifierat Hylte som en socioekonomiskt eftersatt landsbygdskommun.

Hylte kommun ställer sig positiv till utredningens ambitioner att uppnå målen om kultur i hela landet och breddat deltagande. De förslag som lämnas riskerar tyvärr att leda till det motsatta med ökad administration och sämre möjligheter till kultur. I lagförslag och förordningsförslag finns genomgående en uppdelning av kommuner med ökade befogenheter och en upphöjd kulturell status som föreslås särbehandlas och kommuner utan detta.

Synpunkter

Författningsförslag

§1 Åtskillnad görs mellan olika kommuner – en slags uppdelning i a- och b-kommuner som Hylte kommun inte på något sätt kan ställa sig bakom. Det kommer inte föra kulturen närmare (alla) medborgarna, vilket är ett av syftena med översynen enligt kommittedirektiv 2022:103 och innebär istället en försämrad tillgång till kultur för många av landets invånare.

§2 Endast vissa av de nationella kulturpolitiska målen nämns i ändamåls-paragrafen. Hylte kommun invänder emot att framför allt inkludering av ett levande kulturarv och barn och ungas rätt till kultur inte nämns. Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att utredningen syftar till att bidra till ökad uppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen enligt kommittedirektivet.

§8 Kommuner som fördelar statsbidrag ska främja tillgång för kultur för de egna kommuninvånarna i första hand, vilket förstärker synpunkten ovan gällande §1 i författningsförslaget.

Förordningsförslag

§5 Enligt förordningsförslaget har konst- och kulturområdena indelats annorlunda än i nuvarande förordning 2010:2012. Hylte kommun har invändningar mot den nya förordningens indelning samt användandet av ordet professionell som enligt förslaget omfattar samtliga konst- och kulturområdena. Det finns en överhängande risk att semiprofessionella utövare uteslås från kultursamverkansmodellen enligt liggande förordningsförslag och därmed inte heller får möjlighet att bli professionella. Vidare föredrar vi den övergripande formuleringen i nuvarande förordning §8 där bidragen ska främja en god tillgång till de olika konst- och kulturområdena för invånarna.

Det är också anmärkningsvärt att inte bibehålla kulturområdet bibliotek tillsammans med läs- och litteraturfrämjande verksamhet, då ett starkt förtydligande av bibliotekslagen (2013:801) har gjorts kring bibliotekens litteratur- och läsfrämjande uppdrag. Framför allt arkiv men även museer har ett väsentligt fokus på bevarande, vilket biblioteksverksamhet saknar. Vidare saknas museernas kulturmiljöarbete, vilket ytterligare stärker kritiken ovan (Författningsförslag §2). Vidare är det olyckligt att låta tre *olika* kulturområden konkurrera med varandra, då t ex museerna bedriver en kostsam verksamhet vilket kan missgynna de två övriga verksamheterna. Särskilt oroväckande blir det med tanke på att Boverkets stöd föreslås plockas bort (se 9.3 nedan).

9

Ansatsen med ömsesidig tillit och lärande samt dialog mellan tre relativt likställda parter ställer vi oss bakom.

9.1

Förslaget att byta ut politiskt beslutade kulturplaner mot icke politiskt beslutade kultursamverkansplaner är tveksamt, då det innebär ett ökat fokus på statsbidragen, sämre förutsägbarhet för verksamheterna och framför allt en ökad administration med löpande krav på dialog, uppgiftslämnande och samråd. De innebär också en minskad insyn och minskade möjligheter att politiskt styra verksamheterna.

9.2

I regionala kultursamverkansplaner ska även andra myndigheter medverka i beredningen, vilket i och för sig är positivt men som också skulle medföra en omfattande administration på flera nivåer.

9.3

En schablonmässig fördelning av medel föreslås som ska bygga på historiska nyckeltal. Uppräkningen av statliga medel försvinner, vilket innebär en icke önskvärd decentralisering av det ekonomiska ansvaret för nationell kulturell utveckling. Halland har historisk sett tilldelats lägst andel statliga bidrag för kulturverksamheter enligt tabell 5.1, vilket gör det mycket svårt att som hallänning ställa sig bakom en sådan fördelning.

Vi ifrågasätter tanken att prioritera stora projekt inom befintligt utvecklingsbidrag framför många små stöd. Det rimmar illa med intentionen för utredningen och kommer framför allt gynna urbana områden.

Förslaget med en kulturpåse/kommunbidrag är utmärkt, *under förutsättning att kulturpåsar fördelas till samtliga kommuner*. I annat fall bidrar de till missnöje och stor orättvisa kommuner emellan (se Författningsförslag §1 ovan). En fördelning endast till vissa kommuner skulle inte leda till en ökad grad av kultur i hela landet enligt kommittedirektivet. Det ska inte heller vara nödvändigt för mindre kommuner att samverka med andra kommuner för att ta del av kulturpåsen, vilket nämns som en framkomlig väg att erhålla kulturpåsen om kommunen inte tilldelas statliga medel via kultursamverkansmodellen enligt förslag. Varför föreslås mindre kommuner få en ökad administration och (företrädesvis) större kommuner minskad administration? (Anmärkningsvärt är att *Skapande skola*-bidraget tas som exempel då det mer eller mindre nycklas ut redan idag.)

En fördelning av kulturpåsar till samtliga kommuner skulle till skillnad från de flesta av utredningens övriga förslag verkligen leda till en minskad administration. Genom en samlad ansökan och redovisning skulle arbetsbördan minska avsevärt framför allt för stat och kommun. Det skulle också leda till större ekonomisk effektivitet, då medel kan placeras där de behövs bäst i kommunerna. Det händer i nuläget att riktade statliga bidrag erhålls och är låsta till insatser där det inte finns något större behov, vilket är både olyckligt och oekonomiskt. Förslaget skulle också innebära en större likvärdighet, då det i dagsläget för framför allt i mindre kommuner kan vara svårt att hinna söka de bidrag som faktiskt finns. Ofta är det personbundet, vilket innebär en stor sårbarhet. Bidragen skulle med fördel kunna nycklas ut med hänsyn till demografiska förutsättningar (såsom *Skapande skola*).

Värt att kommentera är statliga större bidrag till bibliotekssektorn inte längre finns kvar. Mellan 2017-2023 fanns bidraget *Stärkta bibliotek*, som har betytt oerhört mycket för många folkbibliotek, så även för Hyltebiblioteken. Kulturrådet har under 2024 utrett folkbibliotekens behov av stöd och kommit fram till att folkbiblioteken behöver statliga permanenta utvecklingsstöd. Kulturrådet ser vidare att behovet av stöd är störst i små kommuner, glesbygdskommuner och i områden med svag socioekonomi. I en eventuell kulturpåse bör biblioteksanslagen höjas upp för att kunna leva upp till detta. Kulturskolornas utvecklingsbidrag och *Skapande skola*-bidraget betyder också oerhört mycket för verksamheterna.

Som finansiering av samverkansstödet föreslås omfördelning av Boverkets stöd till icke-statliga kulturlokaler, där Läns museer är prioriterade. Boverket har själva föreslagit en fördubbling av stödet. Oavsett storleken på Boverkets anslag till ändamålet är det av värde att det finns kvar. Just kostnader för lokaler är tunga att bära och stödet är ett exempel på hur kultur kan få finnas i hela landet.

Det blir lite knepigt när gestaltad livsmiljö ska kunna ingå i kultursamverkansmodellen och konkurrera på samma villkor som övriga konst- och kulturområden då det inte enbart är kultursektorn som bär ansvaret för området. Samhällsbyggnad måste få det övergripande ansvaret, då de äger den juridiska infrastrukturen för de här frågorna. Särskilt olyckligt blir det när inte nya statliga medel tillsätts.

9.6

Avslås utifrån att det är inte är önskvärt med a- och b-kommuner. Vad händer med den ökade graden av kultur i hela landet?

10

Kapitel 10 är av stort intresse och vi ställer oss bakom att främja ökad kulturell delaktighet, att se över skönhetsparagraferna i plan- och bygglagen, att de estetiska ämnena bör tillmätas större vikt i grundskolan och gymnasiet, att lyfta skapande verksamhet och bildning och att se över hur personer med

funktionsnedsättning lättare kan verka som kulturskapare. Även de sista frågorna kring kulturens betydelse i integrationspolitiken samt finansieringen av kultur kontra det värde som kulturen tillhandahåller är väl värda att lyfta och fokusera vidare på.